

Teksten: Genesis 1: 1-5 en Lucas 14: 7-14

Zondag 31 augustus 2025

Lieve mensen, gemeente van Christus,

Vroeger, toen we als kind leerden zwemmen, moesten we op een bepaald moment in het diepe ... Dat was eng, en ook spannend. Zeker als je vanaf de hoge duikplank moest springen. Laten we nu, aan het begin van deze preek, samen, ja u thuis ook, in het diepe springen, niet van het water, maar van een tekst. We gaan even kopje onder en komen snel weer boven, dat beloof ik. Bent u er klaar voor...? Dan springen we samen, nu. “De weg van de menswording en de eenwording met God is een fascinerende weg. Op die weg komen wij te staan voor de afgronden van onze ziel. Niets menselijks blijft ons vreemd. Niet alleen is er volharding nodig en hebben we behoefte aan Gods geest om die weg te gaan, maar het vraagt ook een grote dosis humor. Wij moeten moed opbrengen, af te dalen in de eigen menselijkheid. Wij moeten met een glimlach en gelaten de vluchtpogingen onderkennen waarmee wij aan God willen ontkomen. Maar wij mogen er ook op vertrouwen, dat God overal en altijd met ons meegaat, ook als wij van hem weglopen. Hij laat ons niet los. Hij verliest nooit zijn geduld met ons. Daarom kunnen we steeds een nieuw begin maken, opnieuw naar hem op zoek gaan om in zijn liefde het leven te ontdekken dat hij voor ons heeft bestemd.”

Zo, komt u maar weer boven. Om weer lucht te happen... We watertrappelen nog even in de tekst. Dit geestelijke bad van de monnik Anselm Grün reikt ons het nodige aan om onze levens in vertrouwen en liefde te gaan. Ik ligt er een les uit, en dat is deze: Grün houdt ons voor om de weg van menswording met ‘een glimlach en een grote dosis humor’ te gaan. En precies dat leren we van Marius van Dokkum in zijn schilderijen. Het meest wezenlijke vertaald met humor en een glimlach.

De hoofpersonen in het werk van Marius van Dokkum zijn niet de gevierde, begaafde en geslaagde mensen met zeven vinkjes. Het zijn de gewone mensen, degenen aan de rand waar Jezus een zwak voor heeft.

Van Dokkums stijl heet figuratief. Dat wil zeggen, de vormen en voorwerpen, mensen en dieren zijn herkenbaar.

Van Dokkum ging niet in de leer bij Helmantel, maar hij stak wel veel van de Groninger schilder op. De twee hebben veel gemeen. Ze maken beide figuratief werk en hebben ieder hun eigen museum. Bovendien staan ze alle twee met beide benen in de christelijke traditie. Bij Helmantel is dat direct voelbaar, zijn werk oogt sober, leeg en verstillend. Van Dokkums schilderijen daarentegen zijn vol en druk, kleurrijk; de levendigheid spat soms van de doeken. Maar ze bevatten vaak een boodschap die rechtstreeks uit zijn levensovertuiging voortvloeit.

Laten we, net als vorige week, een aantal werken van van Dokkum zien om het te proeven:

“Wachten op inspiratie”

Op ‘Wachten op inspiratie’ (2020) zien we een kunstenaar in een overvol atelier naar een groot leeg doek staan te staren.

Van Dokkum zegt hier zelf over: “Zo leven wij te midden van een grote rotzooi waar we nauwelijks oog meer voor hebben.

Ondertussen hebben we alleen oog voor het grote, lege doek voor ons.”

Uiteraard staat het de kijker vrij een andere associatie te hebben, maar voor Van Dokkum gaat het hier om zorg voor de aarde en ook om eerbied voor de maker die hij graag Schepper noemt.

“Onder hoge druk”

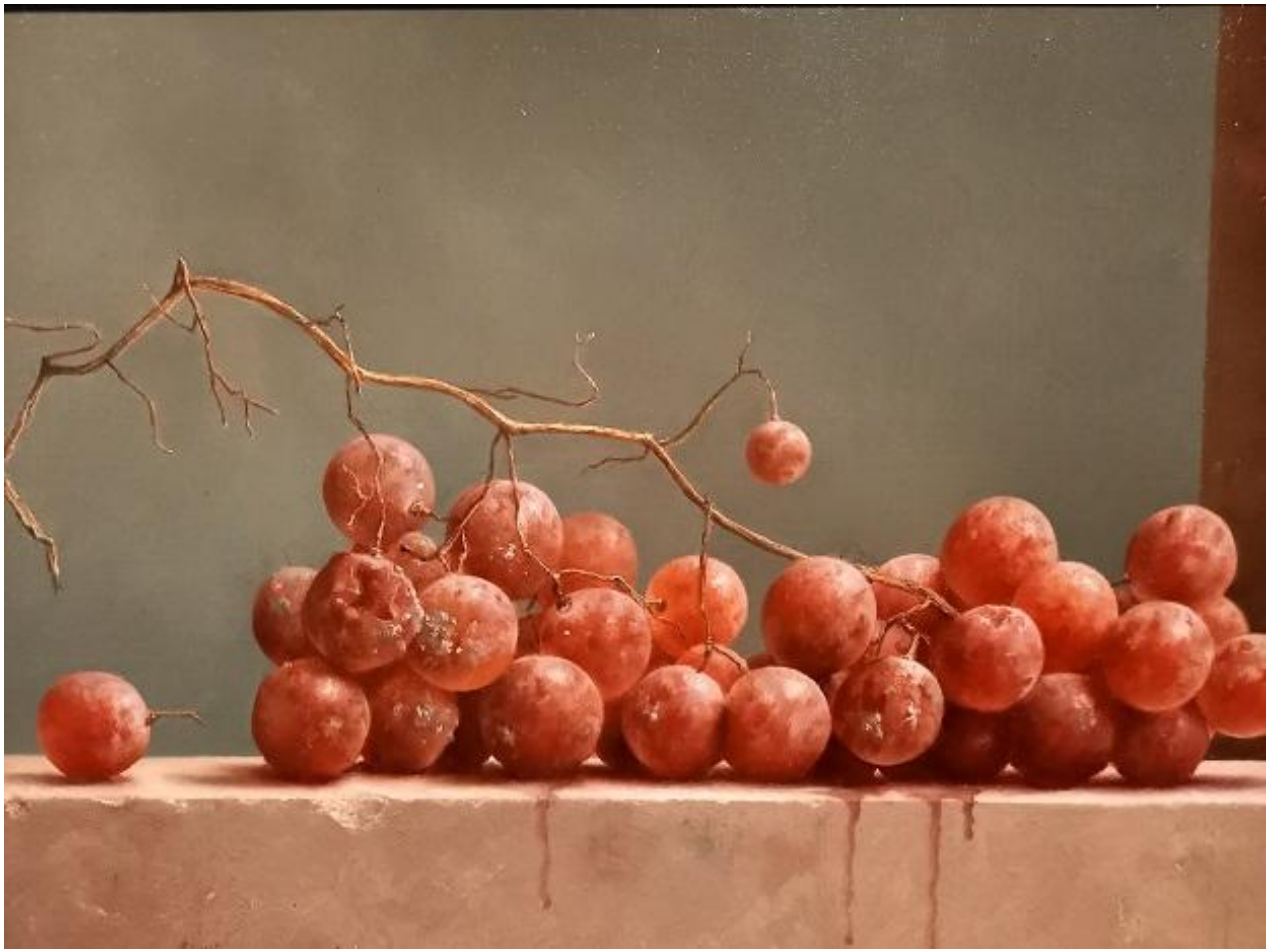
Op ‘Onder hoge druk’ (2021) staat een man afgebeeld die de band van zijn Solex aan het plakken is, terwijl een gezette vrouw doodleuk achterop blijft zitten. “Je kunt erom lachen natuurlijk, maar het is ook een beetje triest. Denk nou eens na, hoe gaan we met bijvoorbeeld het klimaat om? De een wil er van alles aan doen, de ander blijft gewoon op z’n gat zitten. En wat bereiken we? Heel weinig.”

“Meegaan met de tijd”

“Stilleven met oude druiven”

“Vliegen meppen”

“Turbo”

De mens komt er in zijn werk niet zo goed af. Het is toch een wat tragisch, sneu wezen, gedoemd om de dingen verkeerd te doen. Wie zelf ook in de calvinistische zuil opgroeide, herkent die sombere, tobberige kijk wel. Maar Van Dokkum mag er graag met milde blik naar kijken. “Omdat,” zegt hij, “ik een gelovig christen ben, schilder ik wel met een bepaalde eerbied voor de dingen om me heen. Ik zal mensen nooit op een cynische of sarcastische manier uitbeelden. Wel met humor.” Maar pas op, achter de humor zit vaak een boodschap verscholen.

Wat de mens aangaat zitten van Dokkum en Lucas op een lijn. De mens, Lucas, laat een van zijn natuurlijke neigingen zien als Jezus de gelijkenis van de bruiloftsgast vertelt die hongerig vooraan wil zitten, dicht bij de gastheer, op een gunstige plek, waar hij bij de mensen aanschuift die ertoe doen. Mensen die goed voor je netwerk zijn. Als je zo aanschuift, ben je slaaf van je behoeftige ik, dan ben je ver weg van je zelf en de atmosfeer van God, van de wijze waarop je aan tafel bij de Heer, aan het gastmaal Gods mag aanschuiven. Aan die tafel hoef je niet bang te zijn dat je te kortkomt aan aandacht en betekenis. Daar hoef je je niet druk te maken of je wel gezien en erkend wordt. Wie erop gebrand is om op voorname plekken te zitten, heeft vaak een verborgen angst om niet mee te tellen, er niet bij te horen. Intussen maken we ons welzijn helemaal afhankelijk van het oordeel van een ander. Je levert jezelf uit, pleased en pronkt als een pauw. Jezus ziet die angst en die neiging, en hij doorziet hoe zonde dat is, hoe je vooral jezelf te kort doet. Jezus weet dat we dit doen om erbij te horen en uiteindelijk om geliefd te worden. Jezus leert ons naar onszelf te kijken vanuit God die liefde is, (ja alweer draait het om liefde.) Als bron van de geest nodigt God ons zelf uit. De toon is warm en veilig, dat laatste is schaars in onze tijd, in het bijzonder voor vrouwen en meisjes die lijden onder onveiligheid. In de hemelse dimensie van de geest van God klinkt die warmte en blijheid vanuit overvloed aan liefde. Welkom, fijn dat je er bent, zoek een plaatsje... Jezus leert ons: schiet in je leven niet in de kramp om bij de besten of eersten te horen, want de engelen vliegen net als de geest waarheen ze willen, met een scherp oog voor de achterste rijen. Als we beseffen dat ons leven een geschenk is, dat het in de gelijkenis erom gaat dat we ons in dit leven welkom en geliefd mogen weten, dan ontspannen we.

Als ik de lichtheid in de schilderijen van van Dokkum mag duiden, dan zo: zijn scènes wellen op uit een liefde voor het leven, van Dokkum houdt van de mensen die hij schildert, hij is van buiten verlegen en bescheiden, maar van binnen vol inspiratie en plezier door wat hij om zich heen waarneemt. Hij is bezield. Tegelijk is hij bezorgd om de schepping en de toekomst van de aarde. Van Dokkum is geen schipper, maar een schepper naast God.

Van Dokkum brengt het vele van het leven met een glimlacht bijeen op een doek, laat de verbinding zien, en brengt die samen tot een mooi geheel. Zoals op macro niveau de Schepping Gods compositie is, zo zijn de doeken van deze kunstenaar dat in het klein ook. God scheidt, alles heeft een eigen plek en is tegelijk deel van het geheel. Alles en iedereen hoort erbij. God is de Kunstenaar met een hoofdletter, en van Dokkum is er een met een kleine letter.

De wereld waarin Marius van Dokkum opgroeide was nog sterk verzuild. Ik citeer hem: “Gereformeerd, hervormd, katholiek, baptist en zo – al die groepjes. Daar heb ik me vaak aan geërgerd. Ze geloven allemaal in dezelfde God, maar willen niks met elkaar te maken hebben. Kijk, geloof kan heel mooi zijn, zo ervaar ik het zelf tenminste. Het kan je vrij maken van allerlei getob. Maar het

kan ook een gevangenis zijn vol wetjes en regeltjes. Als ik dat zie, denk ik: mensen, jullie zijn niet vrij.”

Een van zijn bekendste werken, 'Dansje in de kerk' (2005), refereert aan die vrijheid.

Het toont een meisje dat, onder kritische en verwarde blikken van predikant en kerkgangers, een dansje uitvoert in het midden van de kerk. De dominee zit gevangen in zijn preekstoel, de gemeenteleden in de kerkbank, en te midden van hen danst het meisje op de hemelse muziek. Ze danst letterlijk in het licht, de stijve volwassenen zitten behoorlijk vast op hun plek. Van Dokkum noemt het een van zijn lievelingswerken, tevens is het een geloofsbelijdenis. Hij schilderde het uit frustratie over de reactie van behoudende christenen op een kerstboek at hij maakte. In dat boek had hij het kerstverhaal naar nu vertaald, en dus rookten de herders een sjekkie en hadden ze een thermoskannetje koffie bij zich. Bij de herberg stonden wat kratjes pils. Tamelijk onschuldig allemaal; een poging om het oude verhaal wat toegankelijker te maken. Zo deed Bruegel dat ook al met Maria en Jozef. Maar orthodox Nederland kon het niet waarderen en “kraakte het boek behoorlijk af”.

Met dank aan de orthodoxie schilderde van Dokkum toen dit werkje dat de mensen misschien wel het meeste raakt. Het brengt of nodigt het kind in onszelf ten dans, te midden van traditie en gewoontes.

Het doet denken aan David die voor de ark uit danst. David betekent ‘je geliefd weten’... Op de rode trui van het meisje vlamt als vuur van inspiratie, en op haar trui danst het lam mee, het Christus-symbool bij uitstek. Het lam Gods dat de zonder der wereld wegneemt. Hier danst het Christuskind, onbevangen, uitnodigend: ‘Kijk dan, lieve mensen, zo heeft God ons bedoeld.’

Amen